

Catalunya Artística

L'ANGEL DEL DOLOR

Cuadro de Landelle.

Extraordinari.

Preu: 50 cénts.

U' amich d'infancia

Aquell Jaumet Pua, que passà á ser senyor Jaume y que 's fá dir D. Santiago des que té trescents mil duros, va pendre 'l tranvía de cinch céntims, y, abans de tenir d'afegirne cinch més, es á dir, al parar devant del carrer de Fernando, cuytá á baixar, atropellant, grós com és, á una pobra dòna, que pujava l'escaló ab un nen á bras. La dòna, que tampoch era de la primas y que, ademés ab la cara de la criatura encastada als ulls, pujava boy sense veurehi, va estar tan á risch de caure d'espalllas á l'empenta d'aquella mena d'os, que, foragitada d'espant y encesa d'ira, vomitá contra ell tot un devassall d'injurias. Injurias inútils, perque D. Santiago no es pas dels que trenquin tan fàcilment de camí cuan duhen un determini fet. La seva filla Claudina, que aquell matí s'havía enterat del exitás que *L'Anima freda* havia obtingut la nit abans, no havia parat en tot el dinar de pregar á son pare que la dugués á veure l'obra, y l'home que, primer s'hauria deixat arrencar tots els queixals que no pas gastarse deu pessetas pera anar á Romea, havia á la fi cedit devant d'una pensada qu'havía tingut sa filla:

—Escolti *papay*, havia exclamat aquesta no diu vostè que l'autor d'aqueix gran drama es un seu amich d'infancia? Donchs no s'amohini, que no haurá de gastar ni un céntim. El diari deya ahont posa; vágil á trobar, tóquili 'ls registres del sentiment y de la vanitat; recórdili 'ls jòchs de noy; traspórtil á 'n aquells temps; píntili l'entussiasme ab qu' hem vist el seu éxit, las ganas, las grans ganas que vostè y jo tenim d'anarlo á aplaudir, y, créguim... com si ho vegés; l'home ficarà má á la butxaca y, ab llágrimas d'emoció y tot, li entregará un parell de butacas.

Tenia rahó la Claudina: s'hi presentaria pera dar un gust á la noya, s'hi presentaria, y, burxant, burxant, n' arrancaria estella.

Això es lo que pensava l'home, Rambla avall fent vía cap á la de Santa Mónica, mentres la dòna de la criatura, dreta á la plataforma del tranvía que se l'enduya llisquent com en patins, seguía encara comentant tota indignada ab el conductor y dos passatgers la brusquetat d'aquell *pochs-modos*, á qui seguía senyalant y amenant de lluny.

Però aquest, més fresch qu'una rosa, tot

fent el barco y apurant la punta del mitj puro qu'havía encès eixint de casa, anà seguint, esmolá la vista al ser més avall del Principal, s'aixugá un xich la suhor del front tirantse 'l bolet enrera, y, al veure á la fi el lletrero del *Hôtel de France* á dalt d'un segon pis, exclamá:

—Cavayna de Rupert, sí que posa alt! Aqueixa gent de la ploma, com bons ganduls que son, sempre han de anar aixís, pe'ls ayres. Es clar, buydets de butxaca y de ventre, van com las aurenetas, pe'ls alts, pe'ls alts, ahont no's poden papar sino mosquits. Y encara 'ls hi dèm importancia, beneyts que som!

Aixís pensant, arribá á la casa, y embestint penosament l'escala, ara de cara, ara de costat, agafat á la barana d'una má, apuntalantse ab el bastó de l'altra, ja fent alsaprém ab una cama, ja claudicantli un genoll, aquí esbufegant, allá parantse, suha que suha que suharás com un gran ninot de mantega, assolí per fi 'l replá de dalt y demaná al foraster:

—Don Rupert Cassanya?

—Número vuyt, á má dreta—li va respondrer un cambrer vestit de negre, tot munyint la punta d'un tovalló matxucat que duya á coll.

Don Santiago se quedá un moment sense paraula, de reventat. L'alé li mancava, el cor li anava com un batant, s'aixugava ab desfici la ruhentor de la cara, el dessubador del castor. Aixís cuan volgué afegir á lo dit que passessin la seva targeta, el mosso ja quí sab ahont era. D. Santiago 's quedá ab un pam de nas, esmaperdut. Perqué la veritat es que, per molt qu'ell tingués per ximples als homes de llettras... ara no ho podia remediar... en Rupert Cassanya li, li... li feya *frenta*, vaja! Al cap y al fi duya un nom qu' armava rebombori, era un home que «á la forsa, havia de tenir molta instrucció y que... ¿aneu á saber si gastaria molt d'orgull? Aneu á saber si's voldria recordar del amich d'*estodi*, que deyam llavors?»

—Però, «¿qué dimoni?» exclamá á la fi, plé de dicisió. Engallá'l cap, y plam, plam, plam, mitj arrossegant els peus, arribá al n.º 8, pitjá la porta entroberta y preguntá altra vegada:

—Don Rupert Cassanya?

Del mitj d'un gran rotllo d'homes entre'ls quals abundavan jovenets de cabellera llarga, pipa á la boca y xalina al coll, avansá un senyor petit-petit, que duya encara pantufles y

EL DEVALLEMENT.—BEATO ANGÉLICO
(Galeria Antica e Moderna: Florencia)

camisa de dormir. Fixá 'ls ulls tot estranyat á D. Santiago, enarcant las cellas y arrugant el front, y haventlo invitat bonament á entrar, se l'endugué un xich apart dels altres pera que li exposés lo qu' allí 'l portava, sense ni per atenció oferirli una cadira. D. Santiago 's torná roig, se li glassava la llengua. Al Rupertet de l'estodi no'l trobava en lloch. Aqueix subjecte d'ara, calvo y xuclat de cara, esgroguehit, arrugat, de barba pobre y grisosa y

d'ullets entafurats allá al fons d'unas ulleras de vidre doblissim, d'aquell company de primeras lletres tan ros y rodanxó no 'n tenia res, res, ni tan sols la mida, ab tot y esser el present tan poca cosa.

—Permétim—tartamudejá á la fi D. Santiago:—vosté es de Pratbell?

—De Pratbell só.

—Se recorda si va aprendre de lletra ab el senyor Abella?

—Just, sí, sí, ab el mestre Abella.

—¿Y no's recorda d'en Santiá... vull dir, d'en Jaumet Pua, que'm deyan á *estodi*?

Tot el Prاتبell d'*in illo tempore* desfilá per la memoria d'en Cassanya, arrebolat de poesia. L'Iglesia, el Castell, la plassa assoleyada y solitaria, las hortas del voltant ab els fruyterars florits, las encesas postas de sol de la tardor, els crepúsculs tristissims del hivern, las nits esteladas y aromosas del estiu; tot, tot, al reaparéixer en sa memoria li feya batre 'l cor com l'impensada troballa de quelcom que havia estimat molt y havia perdut temps há.

En mitj de l'abstracció, pera no dirne éxtasis, en que caygué l'home per un moment, Don Santiago que 'l contemplava com el gat á la rata, abaixant un xich la veu y obrintli 'ls brassos, li digué:

—Donchs, aquí 'l tens.

—Com!—exclamá l'altre, sens poder dissimular un ensur de sorpresa—¿Vosté es en Jaumet Pua?

—Qué vosté, ni vosté? Tutéjam home!—exclamá l'aludit, enclohentlo dificilment entre son ventre y la paret ab sos brassos curtissims—Aquí 'm téns home, aquí 'm tens, ja vell, viudo y ab una noya.

—Seyém, per Deu; seyém un xich.

Y com l'invitat oposés algun reparo signant als altres que seguian de peu dret:

—No hi vol dir res—feu en Cassanya, á mitja veu, encara sotmés á l'emoció primera.—N'hi ha dos de franquesa y els altres tots son *snohs*, burinots eterns de la darrer llum que comensa á lluhir.

—Vaya vaya!—exclamá l'os, sense capir prou bé lo que l'escriptor li deya.

—Acóstat més, que 't vull aprop. Cuants anys! Cuants anys sense veurens ni saber ja l'un de l'altre com si al mon ja no fossim!..

Y llavors, ab un afecte y un entusiasme cada cop més gran, tractá de demostrarli lo molt que li agrahia aquella visita ab que evocava á son esperit tots els recorts mes purs de sa vida. L'artista s'anava animant per moments recordant al amich tots els jòchs y entremaliaduras en qu' havian figurat plegats...

—Ja ho créch—replicá D. Santiago—si allavors jo m'haguera deixit fer trossos per tu.

—Deixit, deixit?... Tens rahó que á Prاتبell deyam deixit—feu en Cassanya—passejantse la parauleta per la boca com s'hi hauria passe-

jat un confit que ara trobés entre 'ls recorts de sa mare tants anys há difunta.—Tu encara dius «deixit». Hi deus anar molt sovint á Prاتبell, oy?

—No ho creguis pas; de des que me'n *vay* anar de quinto no hi he tornat més.

—Soldat has sigut?

—Ho he sigut tot y he fet de tot; he treballat molt, Rupert.

—Vaya vaya!—saltá aquest, pegantli un copet al genoll.—Però, á la fi, t'has fet els teus, me sembla. Te veig molt *boyante* ¿eh?

—He patit molt; treballar no es fer comedias, Rupert.

L'aludit se repassá de per dins y, entristit per la negror que hi feya, replicá ab un xich d'insolencia:

—Tu vols dir qu' escriure comedias no es treballar. Ay, qu' errat vas! Però nó, no'n parlém més. Digas, digas... ¿tens una nena? La vull coneixer, ja 'm dirás ahont vius. Jo, ara, estich al Govern Civil de Saragossa...

—Ah, ets empleyat!

—Donchs que 't pensavas?... Y es gran ja la teva nena?

—Tota una dòna. Mira, qu'está engrescada ab l'éxit de la teua obra y 't vol anar á aplaudir.

—Cuan? Aquest vespre?

—Si tinguessis localitats pera avuy ..

—No faltava més; pera avuy, per sempre.

—Què? Me donarás un parell de butacas?

—Cóm butacas! A un amich com tu?... Rodriguez!—cridá:—fássim el favor d'un palco.

El més modest del rotllo s'atansá y oferí la cartolina á D. Santiago.

—Ja hi há las entradas?—preguntá aquest com qui no vol la cosa.

—No, senyor, las entradas las ha de...

—Nó, Rodriguez, nó; el senyor no vull que las pagui; donguinhi un parell ó las qu'ell vulga.

—Un parell, un parell basta—digue D. Santiago ab tó modest.

Y després, cuan arribá á casa y cridá á la noya, D. Santiago esclafí una rialla de fástich tot dihent:

—Té Claudina, té: més de lo que tu volías; un palco y entradas y tot. Aqueixa gent de la ploma son aixis: *tantu tengu tantu gastu*. Y's passen la vida plorant perque no poden arreconar un ral.

—*Papay*, home, no 'l critiqui;
n' acaba de rebre un favor.

—Ell l'ha rebut de mi, que li he
dat ocasió de ferse 'l *grande*.

D. Santiago rumiá un moment,
y á la fi, l lensant goig pe'ls ulls d'
haver trobat una sortida á la cor-
cor que'l feya parlar aixís, afegí á
mitja veu:

—Això es lo que jo li diria, demá
que s'agafés d'aquest favor pera
demanarmen un altre.

NARCIS OLLER.

Mars de 1902.

Un primer dolor

Blanca com un ciri,
pura com un liri
la Verge divina
al temple camina,
duent en sos brassos com nadó de llet
lo bon Jesuït.

—
Quan sant Simeon
vegé al Rey del mon
lo pren y se'l mira
y canta y sospira
—Maria, quin glavi de pena y dolor
vos passarà 'l cor!—

—
La verge María
després d'aquell día
mirava al Fill seu
en mitx de dos lladres clavats en la Creu.

JACINTO VERDAGUER, PRE.

CRUCIFICCIS.—CUADRO DE FRANCISCO DI GIORGIO.

Arquitecte, escultor y pintor sienés (Any 1439 á 1502)
Institut de Bellas Arts: Siene

Pensanthi

Avuy compleixen anys que l'Home més gran
que s' hage criat en la terra expirará després de
greus sofriments, en infamant suplici. Expirá,
y foren sas darreras paraulas de perdó pe 'ls
malhaurats que 's complaueren en martirit-
zarlo, admirant folls com poch á poch se li es-
corrí la gemada sanch que per sas obertas fe-
ridas rajava, escupintli 'l rostre y fent befa de
sa dignitat, apostrofantlo ab els més denigrants
insults, convertint en groller espectacle lo que

fins en els criminals més empedernits era es-
pectacle edificant pe'l dol que tot respirava.

Els homes somreyan y 'l día s' enfosquí al
ensempe que 'ls morts s' aixecavan de llurs se-
pulcres; la terra tota's trontollava al pes d'una
pena inconeguda, d' una culpa que 'ls segles,
en son etern vá-y-vé, lluytas y calamitats sens
fi, jamay esborrarán. Ni una veu coratjosa s'
aixecava en sa defensa, sos mateixos deixebles
per Ell esdevinguts grans, s' amagavan, en sa
inmensa majoria, pera no presenciar la infa-
mia y no creyentse ab prou forsas pera protes-

tarne; sols la seva Mare l' esguardava ab els ulls plorosos y sentía las injurias qu' al seu Fill se dirigían ab igual intensitat que si á ella's dirigissin, porque'ls cors de las mares senten fonament, no saben fingir porque' l dolor, com aixís també l' alegría raras voltas gaudida en tota llur plenitut, son per ellas cosas d'una pura dolsament enternidora.

Aquell pahisatje, envolcallat per la tristesa escayenta d' una tarde primaveral, semblava cercat aposta pera acabar d' arrodonir el cuadro en que la sublimitat semblava devallar de las regions puras de l' atzur. Y jo no comprench l' extrany perquè, sens dubte per efecte d' un misterios atavisme, aquest jorn se presenta rúfol, plujós boy sempre, impregnantnos el rostre d' una boyrina melangiosa que fá que nostras parpellas, potser inconscientment, s'humitegin al refer en nostres pensas el cuadro trágich ahont el primer martiri 's destaca, voltat d' una claror harmoniosa, clavat inicualement en creu, brandant lentament el cap y girant els ulls en blanch, ovirantlo morir ab la fermesa d' un convensut que sab qu' al ferho compleix ab un dever sagrat, sentintlo com trenca la plegária qu' anava desgranant en silenci al adonarse'n de las rialladas estúpidas ab que son suplici corejat era, y deixant passar una ardenta benedició pe'ls infelissos que llurs penas escarnían.

Tot el meu cor se conmou al remembrar la jornada aquesta en que 'ls nostres avis foren

batxins. No sé ni vull saberho si la víctima era filla d' un Deu Omnipotent; jo no més vull fer notar que si no ho era semblávaho talment; aixís se presenta sa mort de gran, hermosa per l' exemple que 's desprén de llur voluntat y convicció inalterables devant dels mes grossos perills.

Tothom, qui més qui menys, al passar per aquesta vall de misérias, s' ha sentit comósal vcurer sobtadament trencats sos sentiments més íntims, al remembrar que 'ls anhels més gays de la infantesa han sigut brutalment desfets al esser pròxims á assolirlos; alashoras haveu derramat llágrimas en abondor, us haveu fet càrrech de lo petits que nostres esforços han sigut pera soportar ab resignació una feixuga càrrega en que 'l sentiment se trobava en pugna ab la vulgaritat de la cosa, més no per ésser vulgar haveu deixat de plorar, el sentiment s' ha imposat. Penseu qu' aquell Home predicava doctrinas ab que volía assegurar en el mon una pau estable y duradora, empenyer als homes pera que en el dia de demá's poguessin donar una abraçada ben estreta; els homes li pagan de la manera que nostres venerandas mares desde noys nos han ensenyat tot enternintnos, y obligantnos á senyar; en el dia d' avuy, donchs, no siguém esquerps á lo que 'l cor nos dicta y endressém un recort y una llágrima á la seva memoria sacrosanta.

ALFONS SANS Y ROSSELL.

¡Sola!

Ni viu ni tampoch mort, ja d'aquest'hora
no tindrà Fill la Mare desvalguda!...
y, com la pedra del sepulcre, muda,
aixuts els llagrimalls, cor endins plora.

En trista soletat y sens'aurora
que segueixca á la nit en que ha cayguda,
la darrera ferida que ha rebuda,
las que avans ha sofertas li pitjora.

¡Ni viu ni mort, ja no te Fill la Mare!
Deixá en sa testa l'últim bés, llarguíssim,
llarguíssim, com de mare... restant sola,

fits els ulls en la pedra que'ls separa.
¡Y ningú d'aquest tránzit doloríssim
li mimba el sofriment ni la consola!

F. UBACH Y VINYETA.
Mestre en Gay Saber.

Posta de sol.

SONET

Es l'hora de la calma y la dolsura;
per tot s'aixampla l'ombra magestuosa;
porta l'oreig la parla misteriosa
del escabrós torrent que al lluny murmura.
Llensan pe'l bosch las plantas sa olor pura;
la rosada, 'l fullam reb, amorosa;
l'au á son niu s'aplega silenciosa
per contemplar del cel la galanura.

Vers á ponent els raigs darrers llueixen
del astre que ha donat al jorn llums bellas;
tots els colors del iris hi acudeixen;
y per mostrar del cel las maravellas,
d'argent y d'or els núvols se vesteixen
cuan el sol dona 'l ceptre á las estrellas.

CONRAT ROURE.

Llàgrimes benehidas

—Bé prou que me la veyà venir á ma filleta —sanglotà fondament la Tana carregantse més el farsell de roba á l'esquena—desde l'endemà de la Puríssima, que ja vá comensá á decandir-se d'aquella manera tan estranya..... ja m'ho vaig pensar que no se'n aixecaria més.

—Y bé, dòna,... y qué hi vols fer si Deu se l'ha emportada!...—digué en Jepich arranjantse la barretina y mocantse ab l'altra ma com pera aguantar el plor.

—Pare — exclamá 'l Tonicus esferehit —y com ho faré ara jo tot sol á casa, á las vetllas? jo tindrè por...

—No t'espantis xich, que ta mare no hi anirà més á ferla petar al Mas dels Feixos; y si de cás hi anirás ab ella.

—Y que haig d'anar al Mas dels Feixos, home de Deu, y que haig d'anar al Mas dels Feixos, si'm sembla que d'aquesta ni esma tindrè per agafar la mitja ni per parlar ab ningú.... ;Pobra Sila!... y tan espigada qu'era... el senyor rector que'm deya que'm faria la Comunió per la Pascua vinenta!... no hem tingut mala Comunió!...

—Vatúa 'nell—barbotà 'l marit ab un gest

d'impotencia—si un sapigués ans de ferlos qu'haguessin d'acabá aixís.

—Mare—cridá 'l Tonicus anant á l'altre cantó y agafantse á las faldillas d'ella—y si 'ls xicots d'estudi em preguntan que s'es fet de la Sileta, els hauré de dir que s'ha mort?

—Ho preguntarán pas, fill meu, prou qu'ho saben—respongué la mare continuant ab sos sanglots.

Y anaren caminant. El pahisatje era trist, desert y adormit en una quietut hivernenca. De sopte, al tombar un revolt passá la Xica del Hostal carregada ab un cistell y els saludá.

—Y dós, encara vos dura, ahont anéu per ací—els digué compassiva.

—Aquí la muller no's va poguer aguantar més.

—A portar els vestits de la primera Comunió... á la Verge de la Hermita...—mormolá fent tintinas y deixantse anar als brassos del Jepich—Quí ho havia de pensar, Xica... qui ho havia de pensar...—continuá ab un plor fortíssim.

—Aném, vaja, conformació; mes val aixís que no de pitjor manera—afegí la bona dòna

conmoguda; y al veure que la Tana no 's retornava—Portém-la á l' Hostal qu' es á duas passas, allí 's referá una mica; en aqueixas cosas no hi hauria d' intervindre...

—¡Coneude dónas, son tossudas,—respongué l' home que prou feynas tenia per ell—aixó que li som dit, donam el farcell, vés á distreure't al Mas, que jo ja me n' aniré ab el Tonicus, prò ella, qu' es cás, que ella mateixa li volia oferir, y té... válgam Deu!... Au, dóna, no t' espantis, que al Hostal te trobarás millor...

Y sostenitla desconsolada se l' enduyan avall.

De sopte se sentí un llarch plor de criatura qu' esclatava darrera seu.

—¡Fill meu!...—xisclá la Tana mitj folla; y veyent al Tonicus desconsolat al mitj del camí, amoixantlo de petóns, barbotejá agitada:

—Hauria jurat qu' era ella, la meua filla, la que plorava aixis...

—Tenian un plor tan semblant aqueixas criaturas...—mormolá el pare tot baix.

—Vaja, aném Tonicus que al Hostal te donarém peras, no ploris més.

Y mentres els quatre s' allunyavan, entre 'l sanglot maternal se sentia 'l somicar d' en Tonicus que deya á poch á poch.

—Jo vuy anar á veure com la Sileta fá la primera Comunió... Donéume 'l vestit blanch, mare!

XAVIER VIURA.

(Dibuix de J. Berga y Boada).

Brodant

D'una palmera 's desclóu tota la hermosa grillada; Maria Verge á son peu hi broda al càure la tarde.

Un raig, l'últim raig de sol, en terra l'ombra hi allarga; dirías qu' es una Creu llatina, l' ombra del arbre.

Maria Verge al brodat boy d' esma l'agulla clava; el sol, que hi juga morent, hi fa penombres estranyas.

Ab una angúnia de mort Maria 'l teler deixava... en terra com al teler hi era la Creu dibuixada.

A. BORI Y FONTESTÁ.

Jesús als noys

Al mestre y bon amic D. J. Pin y Soler

“Deixéu á 'n els infants venir á mi”
—va dir Jesús ab una gran dolcesa—
¡Pobres infants! Jo 'ls mostraré 'l camí de arribar de mon Pare á la grandesa.

Veniu, fills meus, veniu. Soch tot amor, y al amor sempre oberts tinch els meus brassos. La terra es negra ¡pobres fruytas d'or! Jo al arbre us lligaré ab mos dolsos llassos.

No cayguéu may á terra 'ls meus infants; guardéu sempre 'l calor de la brancada; y d'allí, al arribá 'ls darrers instants, podréu empendre al cel la gran volada.

Apropéuse, ángels meus; veniu, veniu; soch la font del amor y de la vida. Aprop meu s' hi frueix un suau estiu que fa somniar en la eternal florida.

Callá Jesús.

Com vol de colomets, ab dolsos ulls y galdas xardorosas van apropiarse 'ls nens, sentintse atrets per aquelles paraulas tan melosas.

Y posats de Jesús á son redós, tots van callar y 'l van mirá una estona, encantats de son rostre tan hermós destacant de la llum de la corona.

Aquell cuadro armoniós d'augusta pau, qué gran, qué bell, qu' hermós y espléndit qu'era! Alsant els ulls, las clapas del cel blau se veyan desde sota la palmera.

Y va seguir Jesús:

—Siguéu ben bons, tots sou germans ¿sentiu? Odiéu la guerra. Si sofriu no oblidéu las oraciós que arriban á 'n el Deu de cel y terra.

El món, ¡pobres fills meus! no us dará ré, y si sou bons no us deixarà 'l meu Pare. Ay! Jo sé que pe'ls homes moriré, pro 'ls aymo tant, que 'ls beneheixo encare.—

Seguí parlant Jesús.

Els infants escoltantlo, talment s' embadalian; y Ell, felís, va aná omplintlos de petons las tendras bocas que com flors s'obrian.

Y boy parlant Jesús, vingué la nit —nit de las més hermosas de la vida— y el més petit dels nens quedá dormit, somniant, ab la cara amorosida.

Y dolsament va dir Jesús:

—Aném, fills meus, veig que se us clouhen las parpellas...

...Y, allá al lluny, s' adormí Jerusalém banyantse en la claror de las estrellas.

R. SURIÑACH SENTIES.

Questions d'Art

IV.

REALISME Y NATURALISME

Declaro la meua disconformitat ab en Zola quan diu:—“No sé verdaderament lo que se anomena moralitat ó immoralitat en materia d'escriptors; pero distingixo sense treball al escriptor de talent del qui no'n té, y créch que al primer tot li está permés. Una plana ben escrita te moralitat propia; pera mi no hi han més obras obscenas que las qu'están mal concebudas y pitjor escrites.”—Aixó es un sofisma disfressat de raciocini. El mateix Zola ha dit, plagiant á Claudi Bernard:—“Nosaltres, els novel·listas, som els jutjes de instrucció dels homes y de sas passions.”—La contradicció es evident. Qui jutja está sotmés á lleys inflexibles que ha de aplicar tant als fets que s'han produhit com á la intenció punible que'ls ha provocat, y ni aixó ho practica 'l Naturalisme, ni créch que sia aqueix l'objectiu del art de novel·lar. La novela, com tota creació artística, será tant més humana quant més se atenga á la observació exacta y desapassionada de la realitat, pero al reflectir eixa observació ni deu estar trabada per empirismes pretenciosos, ni ha de degenerar en obra senzillament llicenciosa. Entre la absoluta llibertat que's concedeix al escriptor de talent y la estreta reglamentació que se imposa al novel·lista experimental, hi ha la educació moral que'ns ensenya á ésser decents en tots els nostres actes. Aixís com un tumor purulent de carácter crónich, sense negar la seva existencia, l'emboliquém y amaguém ab netas telas y venas, del mateix modo tota enfermetat social, per repugnant que sia, sense negarla ni atenuarla, deu presentarse en l'obra artística de manera que no produheixi repugnancia ni resulti contagiosa.

La senyora Pardo Bazán ha exposat un'altra teoria que ha fet més adeptes de lo que sembla. Diu:—“Sempre que una realitat,—sia del ordre espiritual ó moral,—serveixi de base al Art, basta pera llegitimarlo.”—Pera refutarla ne tinch prou ab la següent reflexió:—Si hi han en el home, moral y socialment considerat, accions lícitas é ilícitas, també han d'existir en l'Art *realizacions*,—no dich realitats,—correctas é incorrectas, llegítimas é illegítimas. En las Arts plásticas admctém el desnú, pero no la porqueria, la obscenitat, y no obstant lo brut y lo obscé son una realitat. Devant del dret comú hi han escrits subversius, privats y penables, y no sé per quina rahó no hi ha de haver en l'obra artística assumptes possibles é impossibles, aixó es, que *poden* ferse, pero que *deuen* ferse. Lo corrossiu y lo irracional no mereixen cap respecte, per més que l'Art pretenga erigirse en son fiador.

Edmond de Goncourt me surt al pas ab una declaració que concorda en part ab el meu rahonament.—“El naturalisme, ha dit, no te la única missió de descriure lo baix, lo repugnant, lo que put, sino que ha vingut també pera definir lo enlayrat, lo bell, lo que fa bona olor, aixís com pera expressar els aspectes y perfils dels sers refinats y de las cosas espléndidas; pero tot aixó en estudis apropiats, rigurosos, no convencionals ni imaginatius de la bellesa; un estudi semblant al que

las novas escolas acaban de fer de lo lleig y baix en aquets derrers anys.” La confesió es sencera y respón á una veritat incontrovertible. El Naturalisme, contra la seva missió fonamental y racional, ha portat generalment á la obra artística la pintura de lo repulsiu, enlayrantse pocas vegadas á reflectir els resplandors de lo digne y virtuós. Ha preferit penetrar á l'alcoba, á la taberna, á la sala de malalts infecciosos, qu'al quartet de la dona de sa casa, al saló del home fi y distingit, al despatx del facultatiu honrat, á la llar del pare de familia resignat y amantíssim. Semblant desviació en el camí de la evolució naturalista, ha justificat relativament la oposició dels doctes.

De manera que'ls que més s'envaneixen de naturalistas y de observar la totalitat y finalitat del individu ab entera y exacta precisió, solen resultar els que's troban á major distancia de la iniciació dels fenòmens humans. Examinar ab vidres fumats lo que'ns rodeja, forsosament ha de produhir la imposició de la nota negra y per consegüent el predomini de lo fals, y encara més que de lo fals, de lo desfigurat en virtut del procediment á que s'ha subjectat l'exámen. De lo que se'n deduheix que res es tan oposat al naturalisme com el pessimisme imperant, pessimisme que equival á tancar la societat en una gábia de feras. És, donchs, evident que tota obra artística que analisa arbitrariament las cosas y funda en semblant análisis consecuencias sempre adversas á la tranquil·litat del home, no pot anomenarse naturalista porque no observa 'l natural, sino 'ls defectes del natural, els quals pren convencionalment per realitats que afectan á la massa comuna. A aqueixos tals, portats per una obsessió inexplicable, els passa lo que als polítics que confonen la cridadissa de quatre apassionats ab l'aplaudiment unánim del poble que visitan. Desde'l balcó de la posada no se ovira res més qu'entussiasme febrós, pero qui estudia sincerament els mohiments y las sensacions del públich en immediat contacte ab aquest, en la mateixa plassa ahont ressonan els aplausos, ¡quina impressió reb mes diferencial! Es impressió idéntica á la que reb el que coneixent á fons als homes y sas inclinacions, llegeix una novela en la qual pretenen fotografiar no més somniadas realitats, se precipita indefectiblement tot cap al abisme. Qui llegeix una novela aixís y está en condicions de judicarla, reconeix desseguida las equivocacions del autor y sofreix una verdadera decepció quan repara que aqueixos cultíssims novel·listas fan naturalisme ab lo més contrari á la realitat y á la naturalesa que puga imaginarse, aixó es, que resulta l'obra més de caricatura, de poeta y de fanátich que treball sério de qui pregona qu'está sotmés á un método experimental.

Tals autors, encastellats en la omnisciencia del seu enteniment, creuen y suposan que sols lo que ells analisan y deduheixen es lo positiu, y lo que fan en realitat es, senzillament obehir, als ardors de la seva propia sanch y als capritxos del seu temperament. Presumeixen de observadors imparcials y judiciosos y no son altra cosa que inventors de arguments. Pensan fotografiar á la societat y cópian la silueta interior d'ells mateixos. Lo que'ls extravia y mata es la influencia del motllo, l'excepticisme asfixiant de la escola, la inconsistencia del criteri; per lo que be pot dir-

se que'l millor naturalisme y'l millor realisme será 'l que brolla espontàniament de las condicions intel·lectuals y afectivas del artista y que no necessita nodrir-se de sava mercenaria. Més clar: l'únich naturalisme, y l'únich realisme adequat á la obra artística contemporània es el que dintre de las prescripcions estéticas percibeix clara, sintética y rahonadament las sensacions dels organismes humans.

CLAUDI OMAR Y BARRERA.

Dijous Sant.

Instantànea

Cristo es mort.—En la ciutat de bon grat ó de mal grat calla tot, homes y cosas.

En el jardí, mentrestant, els aucells van refilant y's van esbandint las rosas.

APELES MESTRES.

JESÚS Á L'HORT.—PERUGINI.
(Galeria Antica e Moderna: Florencia)

La morta

FANTASIANTE

¡Ahi tan fresca y hermosa!...
En cada galta una rosa,
un clavell son llavi ardent;
era una toya flayrosa
de colorayna esplendent...

Ahi tan plena de vida
y abondor de joventút!
Avuy, flor esgroguehida
pe'l baf de la Mort marcida
dins del estret ataüt!

.....

M' he inclinat á contemplarla
y he fet acció de besarla
y ha mancat el pló á mos ulls.
Viva, la creya, al mirarla
encara ab sos negres rulls!

Sos cabells hont jo posava
boy festejant, una flor,
sa blanca ma que besava,
son alé que respirava
mentres glatia mon cor...

Tot ho sento y veig encara;
fins el somris de sa cara
sembla que'm vulga alentar,
y, en ma passió gran y avara,
la escolto, viva, parlar!

Que no es morta, no! Reposa;
pró's despertarà frísosa
si la crida mon dolor...
¡Si fins morta, es més hermosa
que la mateixa Bellor!

Morta y tot, sa cara blanca
fá adorarla, fá delir,
fá delir el cor que hi manca
un altar ab flors de llir...
Morta y tot, porque 'ls ulls tanca
fá esperar que 'ls vullga obrir!...

¡Qué brillants qu'eran en vida!
Morta y tot els hi tindrà,
qu' una estrella desseguida
no pot perdre son brill elá...
La Bellesa com la crida...
Y qui sab si respondrá!...

.....

No respondrá si la crida
la Bellesa ab geméch fort!
Jo ben sol, qu'ora sa Vida,
puch robarla de la Mort!...

Pró no's morta, si reposa,
si despertarà frísosa
cuan li cridi el dolor meu:
"Torna á ser la fresca rosa,
deixa'l ser la flor de neu!"

.....

¡Quin delirar!... ¡Es ben morta!
Sols vejentli m'acanhorta
lo que'm deya: —"Ben-aymat,
si moro primer soporta
la punyida resignat...
y á la mare, qu'es velleta,
no abandonis ab son dol..."

¡Ay, ta mare, la pobreta,
m' ha deixat també ben sol!

.....

Cuan la rosa's coll-torsava
desfullantse lentament,
el roser, trist, s' inclinava,
y moría... Y jo, plorava
per tots dos d'anyorament!

J. AYNÉ RABILL

El rossinyol del monument

El tendre rossinyol
vingué d'allí hont vé'l Sol,
del lluminós Orient ahont son cantá aprenia,
y'l Sol qu'ara aqui ha vist
li apar terbol y trist
sens forsa per encendre sa ardenta melodia.

Per anyorar la llum
la pena que'l consum
en la presó de jonchs en que caygué explicava;
ja ho deya ab crit frisés
ja encongít y melós,
y al fi, per ningú entés, alacaygut callava.

Mes l'han dut com present
al sagrat monument
que'l poble al Hostia Santa li aixeca cada anyada
y al véurela al costat
sa llum l'ha enlluernat
arrencantne las notas d'una cansó ignorada.

Jamay cap Dijous Sant
sentí que mellor cant
vetllés de l'Urna Augusta la magestat serena,
semblava que brollés
del perfum dels llorés
y del flameig dels ciris, dels bons fidels ofrena.

Un reftar diví
d'un só que no es d'aquí
que omplía ab nous misteris á l'Ara silenciosa
y que ni un punt finá
fins que's cobrí l'altá
com cobreix la estelada la fosca tenebrosa.

El pobre rossinyol
al fi ha trovat un Sol
mes gran que'l que somniava, Sol de Claró infinida.
No vol altre conhort;
y al peu del Ara ha mort...
¡Ab el seu cant mellor li ha volgut dar sa vida!

J. FRANQUESA Y GOMIS.

Mestre en Gay Saber.

El rey pobre

Anava tan abstret, camí avall, camí avall, que quasi fins á toparhi, no'm vaig adonar d'aquell vell que marxava, camí amunt, camí amunt. ¡Quina cosa més estranya 'm va fer el veurell!

Era'l vell més vell que havia vist en ma vida. No semblava que dugués á sobre feixos d'anys, sino feixos de centúrias... ¡Tan caragolat anava de cos, tan arrugat de mans y cara!

Instintivament me vaig ficar la mà á la butxaca, vaig treure una moneda y vaig allar-garli. Però ell, ab una expressiva acció de má, va refusar l'almoyna, y sense menyspreu ni orgull, va dirme:

—Grans mercés.

Jo al acte vaig notar que havia comés una gran torpesa. ¡Be's veyá prou que encara que anés vestit com un mendicant y encatronat com una mómia, aquell vell tenia un no sé qué de magestat com la d'un princep ó d'un rey, ó al menys, la d'un patrici de gran rassa.

—¡Ja ningú 'm coneix! —va murmurar planyentse.— Fins me fan caritat... ¡á mí que hi tingut tresors més grossos que 'ls de Midas y els de Cresus.

Jo restava entre avergonyit y estranyat; potser més estranyat que avergonyit.

—Ja ningú 'm coneix... —seguia el vell— y els meus cants d'amor, ara tinguts per místichs, ara per erótichs, son més famosos que 'ls de la Safo y els d'Anacreonti, y han sigut entonats á tot arreu del mon.

Jo allavors vaig pensar: aquest home des-varieja, però ell, com si'm conegués el pensa-ment, va cuytar á respondre:

—No somio, no somio... aquí, si algún somni hi ha, son las realitats que jo hi tocat y jo hi vist... son els palaus y els temples maravellosos que hi construït... son els milers de donas, blanques com llet, rossas com sols, tendras com lliris, que jo hi tingut per esclavas... Ningú 'm coneix... ningú 'm coneix...

—¡Pobré boig! —vaig pensar jo, tot retirant-me, entre afligit y contorbat.

—¡Ningú 'm coneix! —entre tant seguia el vell exclamantse. —¡Ningú 'm coneix... y soch el rey Salomó!

R. CASELLAS.

Florida

Al meu amich Conrat Molgosa.

Las frescas plujas d'Abril han deixat verda la prada, l'espiga tendra dels blats se colltorsa de pesanta; si l'atmetller va florir l'atmetlla ja s'hi senyala, l'atmetlla que'l sol de Juny nos tornarà madurada.

—¡Ay mare, no sabeu pas lo que m'ha dit eixa tarde el jayo del bon rector dantme un copet á l'espátlla: —Bona Mercé, com jo estich qu'ets noya entenimentada, be't plaurá fer lo següent per la Verge que'ns ampara. Ja pots cullir d'aquets prats las flors que vegis mes gayas, que en la festa de demá tu l'haurás de coronarla...

Per cumplir son manament n'hi cullit eixa faldada, fins hi ha rosas de pastor y lliris blanchs de montanya. Si hermosas vos las trobeu la corona farém ara; per trenarla, be tenim encara un ratet de tarde...

Doneume los lliris blanchs, entre-mitj l'herba de plata; ¡las rosas quin bo qu'hi fan! ¡un xich de fil per' lligirlas! La garnalda 's va tornant una corona qu'enflayra; un Pare-nostre no més y ja está ben acabada. No us plau que l'entrém á dins? —A dintre no— diu sa mare— déixala á fora, Mercé, son per las flors las rosadas.

Sota un doser carmesí hi ha la Verge venerada, la xeringuilla á sos peus ab flors de lliri s'hi escampa.

A la Santa li han portat las mes veras presentallas, qui floretas de jardí, qui floretas de la prada.

En son front immaculat la corona s'hi destaca, ab sas rosas de pastor, ab sos lliris de montanya.

L'Iglesia del bon Jesús sembla una tassa de plata! la Primavera hi ha entrat ab la festa de la Santa.

LEOPOLD NEGRE.

Mars. de 1902.

Visió

La boyra humida, flonja, petonera,
queya demunt del bosch de castanyers,
pe'ls camps deserts, l'alosa matinera
cantava 'l cant primer.

Pe'ls ensonyats emprius de fresca galta
esfloravan els bous l'herbey perlat
y darrera 'ls serrats la llum malalta
bregava ab la foscor agonitzant.

Pe'l tou lluhent de boixerica verda,
frisavan els insectes entumits
y per sobre del ras tot ple d'userda
s'adormían els hymnes de la nit.

La terra poch á poch se despertava
ab un deix de perfúms y de color,
la fada de l'estiu ja s'atansava
ab son róssech d'espigas y de flors.

De prompte 'l mon tremeix foll de ventura
al véuret apareixe pe'l pradell,
malgrat el dols encant de la natura
ta esplendent boniquesa 'l feu mes bell.

Y encisat con fidel enfront la déesa
pantejava mon cor
tot confegint la lletra que hem apres
del llibre de l'amor.

J. NOVELLAS DE MOLINS.

Lidia. (*)

Passa un jorn y passa un altre, passen días y mes días,
mes no passen las tristuras ni funestas melangias
de l'hermosa y jove filla del senyor del fort castell.

A trench d'auba canta y plora, y al cap-vespre plora y canta,
sempre trista y somniadora sa complanta es la complanta
de l'auella mal ferida per l'amor d'un gay auell.

Ja en el bell jardí de Lidia las poncellas no s'ufanan,
frescas rosas y herbas mortas, flors y brossa s'agermanan,
abrassantse com s'abrassan, al exili, 'ls desterrats.

Ja no lluhén, per l'hermosa, com lluhían las estrellas,
ja no mouhen com movían, amorosas, las parpellas
per guaytar, enamoradas, sos gentils cabells daurats,

Ja sa virginal bellesa no contempla encisadora
en las ayguas, reflectida, de la font aduladora;
ja dels bons aucells trovayres té oblidadas las cansóns.

—Tot es fals, diu la nineta, falsa es la bellesa humana,
tot es somni, tot mentida, fins la vida es ombra vana
com son ombras que s'esfuman las dauradas il·lusions...

Y á sos planys de fonda pena, respón l'echo y crida y crida:
tot es fals!... tot es un somni!... tot es ombra!... tot mentida!...
Y contestan novells echos al ressó del echo vell.

Y un jorn passa y passa un altre, passen días y mes días,
mes no passen las tristuras, ni funestas melangias
de l'hermosa y jove filla del senyor del fort castell...

JOAN OLIVA BRIDGMAN.

(*) Fragment de la *Rapsodia románica*.

ANANT Á MERCAT.—DIBUIX DE JAUME PAHISSA.

Fragment

LA BATUDA

Donaren la volta á la masía y en Carlos va sentir conmourés son esprit al contemplar aquell espectacle plé de llum y de vida.

Devant de la masía vella, del gran casal feixúch, tristament esquerdat; allí als peus de las parets grisencas, l'alegra y ardenta batuda comensava.

El dia era espléndit. Cel blau, cel rás, cel vibrador, cel plé de vida intensa.

Tota l'era ben coberta d'estarrufada palla que guspirejava enlluhernadora sota 'l sol brillant; tota l'era ben coberta de palla d'or...

Anavan á entrarhi las eguas ventrudas.

La palla cruixía sota 'l sol y la seva olor polsosa s'aixecava cansonera, plena de forsa.

Els batadors regiravan la palla nadant en aquell mar d'or. Tot d'una las eguas, de parella en parella y á la llarga, van entrar mitj trotant, enfonsant llurs potas esbeltas en el gruixut tou de palla que cruixía rebregantse petadissa.

Un home, al mitj de la batuda, aguantava ab má de ferro las cordas que retenían á las parellas; feu espetegar las trallas y entoná una cansó pesada. Las eguas comensaren á trotar volta que volta remonent la palla blincadissa y cruixidora. Una polsina d'or s'aixecava vibrant á plé vibrar, penetrada de sol...

Tot se movía ab el mateix ritme, tot guspirejava vivament: las blancas camisas dels batadors que ab las forcas regiravan la palla trepitjada, la extesa taca groga y la polsina d'or que imbejava idealment el cuadro.

Volta que volta feixuga roda de l'estiu, volta que volta, que la espiga replena ara's desgrani... volta que volta feixuga y ardenta roda; visió d'estiu pesat y lluminós... volta que volta!

En Carlos s'ho contemplava penetrantse de la forsa, de la llum, de la pesantor del cuadro.

Allí, tot lo dia sota 'l sol, volta que volta, pera desgranar l'espiga... Li va semblar que se li despertava set y calor y demaná á l'Andreu pera retirar-se.

JOAN OLLER Y RABASSA.

*
**

Fineix l'hivern; arriba l'oraneta;
apunta 'l brot als arbres despullats,
y espargintne las grisas nuvoladas,
un sol ardent fá verdejar els blats.

Y floreix entre 'ls rochs la farigola
y un estol de violas s'obra arreu,
pera encensar ab sas gemadas flayres,
las solemnes diadas de la Creu.

DOLORS MONSERDÀ DE MACIÀ.

15 Mars de 1902.

El cant de l'oriol. (*)

¡Y com canta l'oriol
pe'l brancatje de l'arbreda!
¡y com canta l'oriol,
tot sol!

Sota un brot de tomanyí
se l'escolta la viola,
tota sola;
sota un brot de tomanyí
se l'escolta la viola
qu'ha florit aquest matí;
¡ay si!

Mort d'enveja 'l lligabosch,
amagat á dins del bosch
va trayent sa poncellada;
mort d'enveja 'l lligabosch
va trayent sa poncellada,
tota gerda y perfumada
mentre 'l día 's va fent fosch.

Y entant,
el prat blau se va allargant
sota la fageda humida;
y entant,
el prat blau se va allargant
per poguer gaudir son cant,
qu'es el somni de la vida...

Y un gos de cua pensativa
tot cama-coix arriba...

Desfullant lliris-gonchs el día 's tanca...
Volant á son joquer plora la griva,
y un perfum d'infinit respira l'anca!

¡Oh nit! ves exint de vora-tosca!...
ves tremolant de fosca
mentre 's vesteix d'aroma lo mussoll...

¡Canta, canta, oriol!
un cant gris entona al sol!
y ab ton Art de carrerol
y ton medi... fuig tot sol!
¡ben sol!
¡ben sol!
(¡Aixó si qu'es un bunyoll!)

RAMÓN MASIFERN.

(*) ¿Hi haurá aquí la veritat y las beliesas del medi-N.
del A.

“LA FÉ CONSOLANT A'N EL DOLOR”
GRUPO EN MARBRE PER J. LLIMONA.

Recort...*A la tendre nina Maria Padrós*

Somniós y bressolantme en dolsos efluvis d'eterna felicitat, trespava per aquella plana vers la Garrotxa... Me recava deixarvos, y per xó indolent me deixava dur d'aquella atracció invisible que tenen totas las cosas estimadas; y tú al devant, vestit ton cor de festa, apar que'm signessis el punt de la ditxa que cerca l'ànima meva.

Saltironant, enfilada per las margeras y vermella de cara, cullías las flors tendres qu'engarnaldavan aquell tros de paradís que'm guarda tants encants y atractius... Pobres flors, allà tristas y soliuas semblava que anyoressin quelcom que 'ls omplís, puig que á tas mans somreyan obrint llurs càlcers, per ahont hi perlejavan algunas gotas de rosada, llàgrimas de la nit ploradas per algún serafí allunyat.

María, petita María: la puresa de ton cor infantil, la tendror de tos deu anys, com hi resplandia per aquell celatje hermosíssim de plé sol hivernal que animava la somorta esplana!

María, petita María: com voleyavan els teus cabells al impuls del ventijol posturejador! Semblava que algú s'entretenia á rutllarlos; potser alguna fada gelosa d'ells! Potser algún sospir tendre vagant per l'espai al cercar l'escalfor d'un cor amorosit... Potser l'ombra de ta anyorada mare aguaytant aquell cuadro tendre del encís de sas fillonas. Del encís d'aquells angels solitaris vagant pe'l mon acompanyats d'una ànima estimada y que 'ls volia guiar, al menys acompanyar en el pelegrinatje.....!!

Y m'engolí la carretera y us deixí; y tú'm cridavas: ¡Arreveurer! ¡Arreveurer! y jo cullia una llàgrima y reprimia un senglot.

.....

Ara que ve la Primavera, tornehi, petita María á cullir flors, y al ferne aplegadissa pe'ls marges de la torrentera, després de guardarne un ramellet per mí, pórtan tota una faldada al monument ahont descansa'l cos del Redemptor del mon. Nosaltres no tenim alegrías... Setmana Santa porta tota la tristesa dels segles, porta 'l dolor esmortuhidor, tristesa morada com la vesta de las flors predilectas, y aquesta tristesa y aquest dolor esdevindrà doble alegria.

Adéu, petita María; adéu àngel de deu primaveras... adéu y arreveurer...!

ANTON BUSQUETS Y PUNSET

Setmana Santa 1902

Apuntacions

(ROSSELLONÉS)

La Torre de la Massana (800 m)

Ben quitllada t'estás, torre de la Massana, sus d'un penyal altiu del esquerp Pirineu; sobrepujas á pich, una vall catalana hont Annibal deixá la marca de son peu.

Quan s'ovira d'aprop ton espadada altura, no se pot que pensar si n'era, d'atrevit, aqueix poble ferreny que't plantá com un roure al bell cim d'un serrat sempre vert y florit.

La Font de Coms (1800m)

Amagada pel bosch, vora de la Pedrera, ja costa de pujar cap al seu rajolí; mes un cop arribat á n'eixa penyatéra, es d'un pler de menjar y, després s'esbarjá.

D'aquí se veu ben bé las picas enlayrades, los pobles, y las valls, del nevat Canigó; y saillen de tot ban las serres regalades que, tot angulejant, baixen á Rosselló.

La devota de Sant-Ferriol.

Del gloriós Ferriol la capelleta antiga, es hont troba balsam lo cor del desdixat; montanyes de Céret, ella es una espiga del camp sempre florit que Deu vos ha deixat.

JULES DELPONT.

Perpinyá, 1902.

Esqueix.

Tu'm parlarias á cau d'orella, jo'm quedaria com eneisat, tu't tornarias roja y més roja, jo restaria blanch y més blanch.

Entre mos brassos t'estrenyiria y 'ls nostres llavis, llavors juntant, desfogariam, esposa meva, á cop de besos y d'afalachs, l'amor dolcíssim de nostras vidas qu'en tas entranyas s'haurá encarnat.

¿No l'has fruhida jamay, en somnis, la gloria inmensa d'aquest instant?

MANEL FOLCH Y TORRES.

CAP D'ESTUDI, PER LLUIS GRANER.

Redempció.

Humanitat en pés, genolls en terra
doblegada á la sombra de la Creu
que s'aixeca sublim dalt de la serra
sostenint tot un Deu.

Som en temps de doló y 'l pló no cansa
cuan se plora ab els ulls del bon creyent,
cuan els ulls son d'un cos que té esperansa,
cuan el cos pensa y sent.

Som al temps en que 'l cor, penedit, resa
abatut y rendit pe'l desengany
y si lluny d'aquest temps febrós s'adresa
s'acotarà un altre any.

Acosteuvos á Deu, follas gentadas,
que té 'ls brassos oberts per' estimá,

que no s'ha cansat may de dá abressadas
ni may se'n cansará.

Acosteuvos á Deu qu'es el gran día,
ja gosaréu mes tart, potsé demá;
oblideula uns cuants jorns vostra follia
de viure y de gosá.

Humanitat en pés, genolls en terra
doblegada á la sombra de la Creu
que s'aixeca sublim dalt de la serra
sostenint tot un Deu...

Silenci avuy, ja que 'l silenci 't crida;
demá cuan l'Aleluya haurás sentit
podrás, Humanitat, torná á la vida
que Deu t'ha redimit.

RAFAEL FOLCH CAPDEVILA.

Impressió

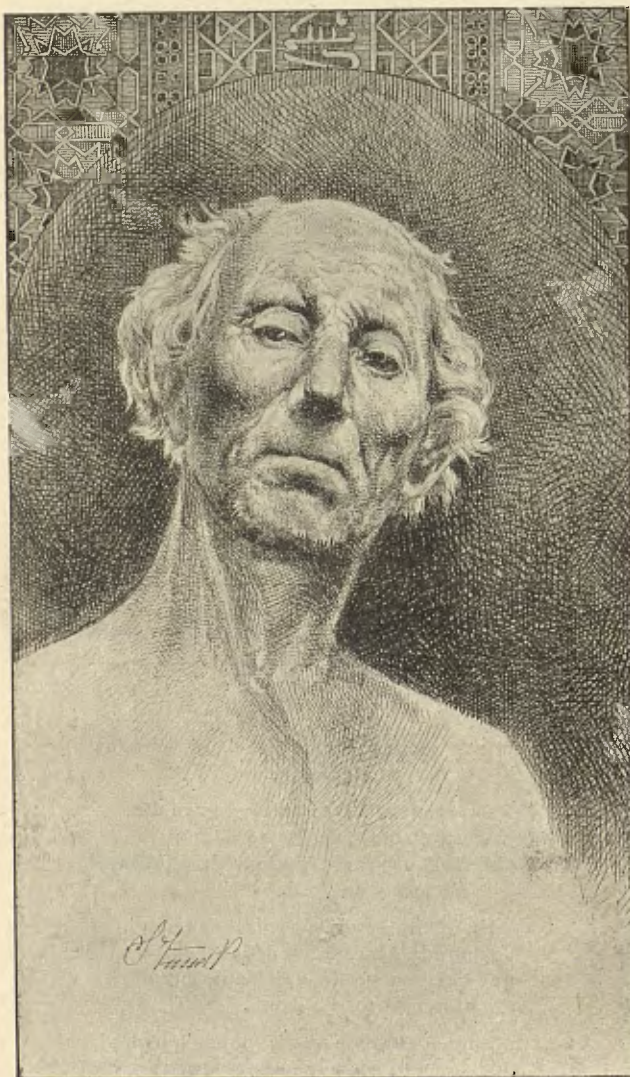
El cel era blau, d' un blau de turquesa, pur y transparent, com els ulls d' un infant acabat de neixe.

Tot somreya. Els arbres, las flors, la llum, la plana y las montanyas. Fins las surrudas rocas, somreyan, totas cofoyas, ab el mantell de molsa que las hi havia portat la primavera.

Y els camps... Quin goig feyan els camps! Ordis y blats, segles y sibadas, deixondían las sevas espigas, xopas de rosada, al sol d'aquell matí de Maig, gronxantse com estol de brivalla enjogassada y las rosellas obrían sos llavis plens de sanch, assedegats de petons.

Tot somreya. Els aucells xarrotejant, empaytantse á volions: l' aru blanch, guarnint las verdissas d' una munió d' estels, ab sas floretas platejadas: els serrats y marges ab la lluminosa vestidura de ginestars y argelagas. Y 'l tren corria triomfalment, entre mitj de cants d' aucells y flayres de flors boscanas, y una alenada tebia, enhardidora, que feya aixamplá 'l pit ab joia y alegrava l' ánima, pujava de la terra fecondada pe 'l sol, entonant febrosenca, un hymne, fet d'harmonías, colors y perfums, á la Vida.

*
**

CAP D' ESTUDI, PER S. TUSSELL

El tren avensava triomfalment, damunt sos carrils de ferro: á l' una y á l'altre banda s'anava descapdellant serenament el pahisatje assoleyat, vestit de festa.

Tot d'una, com si haguessim tornat de sopte á l' hivern, comensarem á passar arbres esfullats, aixecant trágicament llurs branques despulladas.

El cel era blau; el sol besava ardentment ab sos raigs luxuriants, la terra: pero 'ls camps eran erms. La tempesta havia passat ab la seva fals terrible, no deixanthi mes que rostolls.

De cap á cap de la plana, res verdejava. Ordis y blats, segles y sibadas, ab las espigas á mitj granar, jeyan picolats á terra, trinxats per la pedregada.

Y reya 'l cel: el sol, indiferent, daurava ab sos raigs fecondants els tanys picolats y sechs dels sembrats morts: y un pagés, vestit de festa, dret en l' immensitat de la plana desolada, 'l cap acotat y encreuadas las mans tras de l'esquena, —sota 'l cel blau, resplendent de llum,— contemplava, adolorit y resignat, l' esfondrament de las sevas esperansas, la pérdua dels seus afanys, las espigas trinxadas, mortas en flor, avans de granar...

*
**

El tren corria triomfalment.

Tot tornava á somriure; el cel, els arbres, las flors, la llum, la plana y las montanyas. La Naturalesa tota, fecon-

da pe'l sol de primavera entonava un hymne potent á la Vida.

Y 'l tren corría entre cants d' aucells y flay-res de farigola, y de la terra pujava una alena-da forta, ubriacadora, més el pit no s' aixam-plava ab joia, ni s' alegrava l' ànima. Tota la llum del sol luxuriant, tot l' esclat de la terra enjoyada, no podían esborrar l' ombra projec-tada per la trágica visió d' aquell pagés, inmó-vil en la inmensa plana desolada, contemplant resignat,—sota'l cel blau, resplendent de llum,—els sembrats morts, perduts sense donar el fruyt que portavan en llurs fecondas entran-yas...

El tren s' escorría afanyosament sobre'ls ca-rriils de ferro, com fugint d' aquella corglassa-dora imatge del dolor humá, esbahintse entre mitj de la Naturalesa indiferenta, pero el seu recort, seguía, seguía, entelant l' esclat d' aquell triomfal matí de primavera.

J. PONS Y PAGÉS.

Intima

No vuy ni 't sè enganyà:
crech en el meu triomf, però llunyà;
tant lluny, que serem vells
cuan tu y jo fruïrém nostre demá,
cor-vensuts y arraulits com dos aucells
cansats de tant volá.

Ja ho veus: no dubto, no,
que duch en mi quelcom triomfadó
que 'm fa seguí endavant, serenament,
estimante ab amor sempre creixent.

Gracias, dòna sublim, que creus en mí
y esvaheires mos dubtes y anyoransas.
En ton cor han fet niu mas esperansas
y arrencas las espinas del camí.

Lluytem fins á la fi!

La lluyta és el triomf de l'home fort.

Lluytem fins á la mort!

No hi fa res que tu y jo, cuan siguem vells,
cayguem afadigats com dos aucells,
si aquesta, per ser bons, és nostra sort.
Estimam! Fesme fort!

IGNASI IGLESIAS.

Primaveral

Quin tremoleig d'estrelles en el cell...
Quina lluna més blanca y somniosa!...
La terra s'ha adormit plena d'anhel
sota l'inmensa volta lluminosa.

Un sospir de boyrina delicada
cobreix els arbres amorosament;
els aucells han fet niu en la brancada...
una fló esclata vergonyosament...

Y quin frisar de Vida aquesta nit!...
Y quina anunciació d'aucells y flors!...
En la terra's pressenten cants y olors
y floreixen estels en l'infinit.

ANGEL MONTANYA.

Clavat... y ben clavat!...

Els nassos de bech y els ulls de guineu:
Parlan els sacerdots y els ancians
en els grahons del temple á sota-veu
afilantse las barbas ab las secas mans.
—¿Y el Galileu? ¿Com es el Galileu?
—L' heu vist?

—Si que l hem vist, la gent l'escolta
y 'l reb ab crits de *juli* ressonants
per damunt del seu cap la gent que'l volta
li aixeca tot d'arcadas triomfants
y Ell passa benehint.

—Quin ayre té?

—Ab la claró dels ulls fá abaixá'ls rostres
y escorcolla 'l que pensas.

—No es dels nostres!...
aquest home no'ns convé!...

—Sentiu? ... ja's va acostant. El poble crida.

—La llansa de César ja'l sap fè callà.

—Que vingui!... milló. No'l privém d'entrà
qu'un cop forsa endins no hi cap la sortida.

Es va acostant el Christ, tots els carrès
son alfombrats de túnicas. Llaurès
y flòs, la gent alsa joiosa.

Y passa ab magestat, ab el gran front,
á fréch dels sacerdots. Ficsa, grandiosa,
els clava una mirada que'ls confón.
Y segueix el camí.

Misteriosa

la gent del temple parla á sota-veu:

—¿Es ell el Galileu?... El Galileu!...

—¿Heu vist quina mirada qu'ens ha dat?

—Ha de morí clavat!...

Y ben clavat!...

RAFAEL NOGUERRAS Y OLLER.

El misteri

—Mare, que hi ha enllà d' enllà?—deya la Marina senyalant l' horitzó.

—Y quina fal·lera t' ha entrat d' uns cuants dias á 'n aquesta part! No hi ha res més qu' aygua y cel, criatura.

—Pero, no 's juntan en aquella ratlla l' aygua y 'l cel?

—No: perquè la ratlla no hi es ni hi ha sigut may.

—Donchs, per qué ho sembla?

—Perque... perquè Nostre Senyor vol qu'ho sembli.

La noya quedá tota rumiosa, mirant cap á la mar, ab el front sechsat, ab esguart endinador... se li veyá en el posat que li bellugava pe 'l cap quelcóm desitjós que la feya tornar per moments seriosa y frisadora, robantli bona part de sa acostumada alegria.

—Mare,—digué á la fi la criatura, ab tó suplicant.

—Que vols, filleta?

—Dihéu al pare qu' aquesta nit cuan vagi en mar m' hi deixi anar á veure lo d' enllà.

Perque no s' ho podia acabar alló de que en comptes de la ratlla que s' hi veyá, no hi hagüés més qu' aygua y aygua. Per ella era un misteri, y en son afany d' explicarsho tot, ja alenava per coneixerlo. ¡Pobreta! Se creya que per l' home no hi havia res ininteligible; y per aixó, cuan se topava ab quelcóm confós hi abocava tota sa imaginació, y aquésta li feya despertar un exagerat desitj, que consumia son tendroy cor cuan no ho podia palpar y entendre.

—¡Aixó ray!—digué sa mare al cap d' una estona ja li diré á ton pare, y fins créch que

Sa mare, tot adobantse 'l mocador de seda del cap, que portava ben endevant per esmortuhir l' efecte del sol, s' assegué demunt la cremanta sorra, y comensá á buscar y surgir els fils petats de la negrenca xarxa que jeya en la platja allargassada y seca com ossos, puig la soleyada li havia xuclat tot l' amarament de poch avants.

no 't dirá pas que no: pero, vols dir que no t' adormirás?

—¡Y ara! y que m' haig d' adormir!—feu la noya donantse ayres de dona.

*
* *

Y, ala, ala, la barca anava avansant endins, encara que á la Marina no li semblés. Y no li

semblava, perquè veyia sempre igualment lluny l'horitzó al que tenia fixada la vista.

Poch s'adonava ella del soroll fondo ni del enjogassament d'aquelles onas que s'empaytavan adaleradas, ¡qui sab de quantes horas lluny! y anavan á tocar á *mare* allà á la platja, després d'haver fet en el regalet el consabut capbussó per lluhir tan sols per un moment las nevadas randas de llur escumós vestit que quedavan destriadas, esllavisantse manyagosament per la sorra al rebrer la empena de la propinienta onada...

Poch se fixava tampoch en aquell enfilarell argentat ab que la lluna deixava que 'l mar s'hi enjoyés per algunas horas: ja podia l'aygua, envanida, remenarse y remenarse pera fer reflectir per tots cantons la lluentor de sas joyas: per la Marina era com si no ho fés, puig sa dèria la empentava á mirar fit á fit l'horitzó que ara restava confós, com engolit per una negrenca boyrada.

—Pare,—digué més tart—cuan hi arribarém á la ratlla aquélla?

—No t'ho som dit que no hi arribaríam may per qué no hi es? Mira, tant es aixis que cuan més tú la volguessis assolir, més te semblaria qu'ella s'en vá enllá, enllá.

—Fins quant m'ho semblaria?

—Fins... sempre; fins tota la vida; fins un may acabar.

La Marina callava. Son cap fantasiador ja's desbocá per uns espays infinits; y son cor, arrossegat per aquell, s'anà rublint d'un desitj irrealisable... el de fer camí darrera de la ratlla imaginable y avansar enllá, sempre enllá...

—¡Bé hem caminat prou! —feu alashoras un dels mariners—ja ni s'oviran las barcas de'n terra.

Al sentir aixó la noya's girá; mirá per tots cantons, y sentí una esgarrifansa en son dins.

Aquella confosa ratlla, llunyana com sempre, els havia anat voltant, y ja no encerclava més qu'aygua y cel; un cel negrós, que com si ho fés aposta, en aqueixos moments s'estava engolint de mica en mica la gran rodanxa de la lluna, y ab ella totes las joyas que, en piló ó escampadas, havia deixat aquésta surar per l'aygua.

Poca estona després la mar era tan negra com el cel: ja sols lluhían separadament quatre llumetas d'altras barcas pescadoras; el fanal

subjecte al pal del costat de la Marina, produhia una fleble claror qu'ombrejava fantásticament als qui la rebían; noves onades anavan passant, deixant sols el ressó de llur rumia fonda y feréstega...

...—¡Tinch por! —digué la noya mitj tremolosa, arrapantse al capot de son pare...

*
* *

Cuan la barca arribá en terra, el sol havia eixit estona há.

La platja estava d'alló més animada.

Gayrebé totes las barcas havían ja arribat, y ara, ab las velas y 'ls rems cayguts descansan, arrestelleradas, humitejant encara la xuclanta sorra qu'envoltava llurs pintadas carcanadas. En totes ellas s'estava desmayant.

Desde 'l dins de cad' una, un parell d'homes anavan treyent, de brassada en brassada, la regalimosa xarxa, que fent sentir tot el pes de la peixada qu'havia arreplegat en els enfonzats llochs ahont havia fet nit, passava pe 'l mitj d'una colla de mans, que's movían lleugeras per son demunt y la desprovehían per complert. El peix anava cayent en el drap extés demunt la sorra; y cuan ja n'havia una bona pila, era triat per una colla de donas, que mitj assegudas, mitj de genolls en terra, s'afanyavan á separar el sencer del masegat y del escaparrat, omplintne las corresponents paneras; aquéstas, agafadas per las ansas, eran portadas á esbandir al mateix trench d'onada, y un cop escorregudas, la gent jove se las carregava al cap pera portarlas á llur destí.

La Marina tot just se despertá cuan ja un mariner, ab aygua fins á genoll, enganxava la corda de la parella de bous á sa barca; y tant bon punt aquésta ocupá son acostumat lloch en la platja, la noya baixá.

Al no veure per allà á sa mare, corregué cap á casa seva, ahont la trobá cohent l'esmorzar per l'avi.

—Vaja, ja deus estar contenta d'haver anat allà ahont hi ha la ditzosa ratlla,—li digué la dona, després d'haverla benehida ab el «Deu te fassa bona», en paga de l'amistat ab que la nena acompanyá son «Bon dia».

—¡Pse! al cap-d'avall,—feu aquesta com desilusionada—no som vist res de nou.

Pero represa desseguida pe 'l desitj nascut en son cor la passada nit, digué animantse friosament:

—¡Ah! lo que deu ser bonich, es poguer se-
guir á la ratlla, y anar lluny, ben lluny, y atra-
vessar forsas enllás...

L' avi remená 'l cap tristement.

—¡Ay, Marina, ni no t' esforsas á subjectar
els desitjos!—li digué sobtantla en son entus-
iasme.—Ja que ton cap corra massa, has d'
apendre á ser mestressa de ta voluntat, porque
sols aixís serás rahonable. Mentre te vagis
fent gran, ¡si 'n veurás de misteris y miste-
ris!... ¡cuantas voltas ton esperit te presentarà
enllás d' enllás atrayents y indesxifrables!
¡cuant y quant te forsarán las passions porque
'ls esbrinis!... Pero górdat, filla meva, górdat
de volguer sebre y sentir lo que no 't pertoca!
Ja hi arribarás cuan sigui hora á coneixeho
y explicarho!... Y pensa sempre que lo que no
'ns ensenyin els anys ni l' experiència, ja'ns ho
ensenyará aquell Deu tan bó, cuan ens cridi á
son costat!...

La Marina se 'l mirava fixament, y restá
quieta una bella estona. Després li feu un petó,
y corrent al costat de sa mare li digué baix,
ben baix:

—Heu escoltat lo que m' ha dit el padri?

—Sí; y tú?

—Jo també; pero... no 'l som entés be. Y á
fé que ho voldria entendreho, porque m' ha
agradat molt. M' ho explicaréu després?

—Sí, filla.

—Donchs, ara, doneume esmorzar, si us
plau, que tinch gana.

NURIA DE L' ARBOSEDA.

Diàlech espiritual

—*Mayna sunt enim iudicia
tua Domine et inenarrabilia
verba tua—*

(Llibre de LA SABIDURIA=Capit. XVII—1)

Y aquella nit vaig viure una existencia...
Y lo meu esperit se conturbá...
Y orfe de tot consol com de clemencia...
en la mar del dolor se vá ofegá.

Y entre un sanglot y un crit, al revivarme,
als peus d'aquell SANT CRIST m'agenollí;
y, mot per mot, aixís vam dialogarne,
jo cap-baix y ELL los ulls fixos en mí:

—La creu que m'heu donat, es una carga
feixuga y sanguinosa per demés:
com á cástich, la trobo massa llarga;
com á prova, Senyor ¡m'ho sembla més!

—*Qui vulla ser dels meus, sens comentari
mos passos un per un té de seguir
desde Bethlém fins arrivá al Calvari;
y l' AMOR dels amors, trobará allí.*

—Porto en el cor una mortal ferida
pe'ls desenganyys. Si's mor ¿qui me'l reviu?

—*Jo soch resurrecció, salut y vida:
mort que'n Mi creu, eternament es viu.*

—Tots els drets me trepitjan y escarneixen;
mofat sí dels devers soch cumplidor,
cuan invoco justicia 'm persegueixen:
perque 's l' única Lley el vadell d'or.

—*No judiquis dels altres ab malicia
sens haverte primer, tú, judicat.
Y aquell qu'es perseguit per la injusticia,
en lo regne del cel es refugiat.*

—La meva hisenda s'ha ensorrat suare,
y el camp y l'hort se'm tornan pedregals.

—*En lo camí que condueix al PARE,
sens crossa ni serró, 's vá á pen descals.*

—Mes ay! mas vestiduras fetas trossos
no'm servarán de plujas ni del fret;
y arraulintse la carn com los meus ossos,
moriré á mitj-camí de fam y set.

—*Las aus del cel no semblan, mes cullitan;
y el llir del camp no fila, y vá vestit.
Els quins van dret al PARE, recullitan
cent per hui; tant pe'l cos com per l'esprit.*

—Y si ab l'ànima sempre atribulada
caych ab la creu?

—*T'aixecarà l' Amor.*

—Y si fujo, poruch, altra vegada?

—*Jo't cridaré, que soch lo BON PASTOR.*

—Caminaré, donchs, sempre; nit y día.
“Fassas, Senyor la vostra voluntat”.

Y'm vá semblá que'l Crist ho repetia:
la boca á mitj-obrí, l'ull entelat

Y aquella nit, morintme vaig reviuire.
Y el llavi amarch, se m'endolcí ab la mel.
Y si el cos vá plorar, l' esprit somriuere.
Y condormintme en pau, vaig somiá el cel.

P. PALAU GONZALEZ DE QUIJANO.

TEATROS

El teatro del Liceu inaugurarà la temporada d'òpera, de primavera, el prop·vinent diumenge ab *Tosca* la darrera producció del celebrat autor de *La Bohème*; además com obras de repertori, se cantarán dintre de la curta temporada el *Tannhäuser*, *Mefistófele*, *Manon*, *Lohengrin* y *Rigoletto*.

En el cuadro de companyia hi figuran el mestre Goula (Joan) com á director; las sopranos Bel Sorrel y Bonaplata Bau, la contralt Avelina Carrera, els tenors Angioletti, Agostini, Cremonini y Ibos, els baritons Blanchart y Nicoletti, y el baix Rossato.

* *

També obrirà sas portas dissapte que vé el teatro Tívoli ab una companyia de sarsuela gran y ópera dirigida pe'l mestre Bauzá. Per lo que 's desprén dels cartells el número d'obras antigas y modernas que porta la nova companyia fa esperar que la temporada primaveral sia ben profitosa.

Com á primeras tiples hi figuran la Fons (Ll.) y la Garne Ortega; de tenors hi ha en Simonetti y en Beltrami; baritons en Gil y Rey y en García Soler, tenor cómic en Barrenas, y com á baix en Beut.

* *

En el teatro Romea ha continuat representantse sempre ab éxit el bonich cuadro de costums de la costa *Gent de platja*, de nostre company en Bori y Fontestà.

Els darrers beneficis que s'han celebrat en aquest teatro han sigut el del popular actor en Jaume Capdevila y el de la celebrada Monner. Tant l'un com l'altre artista, sempre festejats del públich, han recullit foras mostrats d'agastjo de sos amichs y admiradors, puig el teatro s'ha vist animadíssim y els presents han abundat.

Pera l'benefici del Administrador en Ramón Franqueza, que tindrà lloch el día dos del mes entrant, se prepara l'estreno de la comedia *El regiment de Malgrat*, d'en Parellada, y la reproducció en aquest teatro de *L'alegria que passa*, d'en Rusiñol y en Morera.

NOTICIAS

NOSTRE EXTRAORDINARI

Ab el present cumplim lo que oferirem á nostres subscriptors, aixó es, obsequiarlos ab un número VERITABLEMENT EXTRAORDINARI.

Pera lograrho no hem vacilat en els grans gastos que aquest número ens ha dut, sino que únicament hem mirat de ressarcir á nostres abonats de la pèrdua del número que, per causa de la vaga general, vam deixar de servirshi.

Ab el present extraordinari, comensém la publicació, en la mateixa forma y bondat de paper del poema CANIGÓ, de la popular novel·la de costums

LA PAPALLONA

original del eminent novelista NARCIS OLLER, edició corretgida per son autor expressament per la Biblioteca de CATALUNYA ARTÍSTICA.

També repartim, dintre d'aquest número el celebrat cuadro dramàtic del llorejat poeta Antoni Bori y Fontestà

GENT DE PLATJA

estrenat ab éxit veritable en el teatro Catalá (Romea) la nit del 4 del mes corrent. Dita obra, que marca'l preu d'UNA PESSETA l'exemplar COMPRADA SEPARADAMENT DEL PERIÓDICH, consta de 30 PLANAS, tirada en bon paper y elegant coberta.

Oferint, donchs, tant abondor d'obras, treballs literaris y gravats, tot excelent y de gran bondat, creyém respondrer á la encoratjadora acullida mes creixent de día en día que 'l públich ens dispensa.

Enviem las gracias mes corals á tots els escriptors y artistas que 'ns han ofert sa valiosa cooperació.

En el vinent número publicarem els dibuixos que han obtingut el premi en nostre PRIMER PETIT CONCURS. L'autor ha resultat ser el notable artista d'Olot en Joseph Berga y Boada de qui també es el primer Accésit. El segon l'ha guanyat en Vicens Sancho, d'aquesta ciutat.

Preparém el SEGON PETIT CONCURS. Y sempre avant!

El diumenge passat á la tarde el "Centre Catalunya" de Sant Martí, ab la cooperació de la Societat coral *La Cadenera* que dirigeix en Joan Durán, celebrá un gran concert vocal é instrumental al que no 'ns va esser possible assistirhi; pero se 'ns diu que va resultar interessant.

Estimém la invitació que 'ns remeteren sos organitzadors á qui desitjém molts avensos.

Sembla que 'ls pintors olotins tenen el propósit de celebrar, com l'any passat, un' altra Exposició á ca'n Parés; en tot cas aquesta tindria lloch durant la derretera desena del vinent Maig.

Per lo qu' estimém els mérits dels pintors d'aquella agradívola comarca en tot lo que valen, no cal dir si veuríam ab fruició que 's realissessin els propósits dels distingits artistes.

Se 'ns adelanta la noticia de que la jove compositora Srta. Mercé de Argila y Niqui, que obtingué un accésit en nostre Primer Certámen Literari-Musical del any passat, per sa bonica cansoneta *Missatjera d'amor*, ha presentat, y li ha sigut admesa, la partitura d'una sarsueleta al teatro de la Granvia.

Ens alegrém de l'activitat y bon acert de la jove compositora y li desitjém un bon éxit cuan l'obra s'estreni.

Nostre volgut amich l'Ernest Soler de las Casas, te exposadas en el Saló Parés algunas de sas obras pictóricas, en número de disset, que son molt visitadas per la gent competent.

En un altre número ens ocuparem d'aquesta Exposició, qu' estarà oberta fins al vinent dissapte.

A. López Robert, impresor, Asalto, 63.— Barcelona

la palma nova.

Sobre la clavellinera
de la finestra del Mas
he vist encara la palma
que guarnires boy gosant;
l'he vista polsosa, rónega,
coll-torsada en trist desmay
com si anyorés la frescura
d'aquell diumenge de Rams.

La palma que tu portares
á benèhi l'any passat,
de la humil clavellinera
aquest matí la treurás
per durhi la palma nova
tota gallarda y triomfal. ..

Y á la palma revellida
quí sab si arrebossarás
indiferenta goytantla
com á un lliri agonitzant!....
Oh, no la llensis ab fástich
de la finestra del Mas!
pensa que si ara es velleta
y's coll-torsa en trist desmay
tota bruta, tota rónega,
bé que't debia agradar
cuan era blanca y lluenta
y's movia cimbrejant....

Pensa que qui á vell arriba
la jovenesa ha passat;
pensa que cuan sigas jaya
á tu bé't'agradará
que t'amoixin cuydadosos
uns brassos com tu cansats,
y jo't recordi la joia
d'un flayrós dia de Rams
de la mateixa manera
que cuan tenias dotze anys!

PERE D' ARBUÉS.